

Miljødirektoratet (post@mdir.no)

Bergen, 13. januar 2022

Deres ref. 2021/2806

Innspill til forslag til endringer i forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål

Vi viser til brev fra Miljødirektoratet av 5. oktober 2020, og takker for anledningen til å kunne gi innspill i forkant av revisjonen av denne forskriften.

Naturvernforbundet avviser Alternativ 1: Regulert utsetting av utenlandske treslag til tømmerproduksjon som metode. Dette er et uakseptabelt forslag som åpner for fortsatt bruk av økologiske høyrisikoarter i skogbruket og til juletreproduksjon.

Naturvernforbundet går inn for Alternativ 2: Forbud mot utsetting av utenlandske treslag til tømmerproduksjon. Dette er det eneste akseptable alternativet viss vi skal greie å bekjempe trusselen fra økologisk høyrisiko fremmede treslag i Norge. Dette må selvfølgelig kombineres med en planlagt strategi for å fjerne allerede eksisterende spredning. Det må også settes i gang med en planlagt utfasing av eksisterende plantasjer og erstatte disse plantasjene med naturlig tilhørende treslag. Dette må suppleres med en aktiv restaurering av naturarealer som er sterkt negativt påvirket som følge av forurensing av fremmede treslag. Vi anser det som en selvfølge at skognæringen bidrar økonomisk til dette omfattende restaureringsarbeidet etter forurenser-betaler-prinsippet.

Alt for mye er allerede mer enn nok!

Fremmede arter er en av de fem store driverne som medfører tap av naturmangfold. Dette gjelder både globalt og nasjonalt. Problemet er grundig dokumentert av forskning, i Norge blant annet gjennom Fremmedartslisten (2018). Problemet er også satt høyt på dagsorden til FNs naturpanel (IPBES). Problemet med fremmede arter er også tydelig adressert gjennom Aichi-mål 9. Å fjerne fremmede arter og restaurere natur tilbake mot en naturtilstand er også et viktig grep i FNs restaureringstiår, som vi nå er inne i.

Når Miljødirektoratet med en slik kunnskapsbank og internasjonalt politisk bakteppe fortsatt ønsker å tillate utsetting av fremmede høyrisikoarter i skogbruket, så framstår dette som en uakseptabel ettergivenhet for næringsinteresser sitt press. Sammenliknet med de gode og ambisiøse tiltakene som miljømyndighetene har iverksatt mot andre fremmede høyrisikoarter, som pukcellaks og *Gyrodactylus salaris*, så framstår direktoratets holdning til fremmede treslag som lite kunnskapsbasert og sterkt preget av å tekkes skogbruksinteresser.

Fremmede treslag må fjernes, ikke plantes ut!

Utplanting av fremmede treslag er en stor utfordring for norsk natur, dette er skogens pukkellakser! En minirapport fra 2018 viste at dette var en trussel for [naturmangfoldet i over 160 verneområder](#). Denne rapporten er i tillegg ett av flere eksempel på at miljøorganisasjonene har jobbet målrettet i flere år med å styrke kunnskapsgrunnlaget, bidra til å fjerne oppslag og forekomster av fremmede treslag, og sikre en god forvaltning av forskriften. Det er oppsiktsvekkende at arbeidet med å fjerne problemet må gjøres av oss frivillige, mens de som står bak naturforurensingen fraskriver seg ansvaret og lobber fram enda mer utplanting.

Det monner svært lite å fjerne uønsket spredning når miljømyndighetene tillater enda mer utplanting! Spredning og økologisk risiko gjennom mer planting blir ikke mindre farlig av at myndighetene tillater det «med regulert kontroll», snarere tvert imot!

Mange av de treslagene som i dag benyttes av skogbruksnæringen er definert å ha høy til svært høy økologisk risiko. Det er helt uakseptabelt at myndighetene fortsetter å godkjenne bruk av slike arter. Det finnes mer enn nok kunnskap om hvor farlige disse artene er for naturlig tilhørende arts mangfold og som direkte trussel mot en rekke naturtyper, verneområder og annen verdifull natur. Naturvernforbundet Hordaland mener det bør innføres totalforbud mot bruk av fremmede treslag, som står som SE (svært høy risiko), HI (høy risiko) og PH (potensiell høy risiko) på Fremmedartslista (2018). Når det gjelder sitka og lutzi så bør prinsippet være at der disse treslagene utgjør en trussel mot naturmangfoldet, bør de forbys, men der de ikke utgjør en trussel, kan en tillate at plantinger som alt er etablert, følges opp og utnyttes til tømmerproduksjon, men uten å plante nytt.

Vi forventer også at miljømyndighetene kommer opp med en plan for hvordan allerede uønsket etablering av mengder av fremmede treslag skal fjernes for å unngå enda større økologiske skadevirkninger. En strategi med økologisk fremmede risikoarter i skogbruk og juletreproduksjon må inneholde:

1. Totalforbud mot all framtidig bruk av økologiske risikoarter.
2. Fjerne spredning. Prioritet i første omgang må legges til verneområder, utvalgte naturtyper, rødlista naturtyper og annen verdifull natur. Her må det settes inn en planlagt, nasjonal strategi der også forurensere må betale for oppryddingen.
3. Planlagt utfasing av allerede etablerte plantasjer.
4. Restaurering av arealer i og inntil hogde plantasjer. Dette må gjøres med naturlig tilhørende arts mangfold.

Miljødirektoratet må ta internasjonale naturforpliktelser på alvor!

Direktoratet sier selv i notatet at det « ikke grunnlag for å tro at det er realistisk å frigjøre ressurser av denne størrelsesorden og har derfor ikke utredet konsekvenser av en utryddelsesstrategi». Dette mener Naturvernforbundet er en altfor defensiv holdning. Direktoratet tar heller ikke tar på alvor Aichi-mål 9 som sier: «Innen 2020 er fremmede skadelige organismer og deres spredningsveier identifisert og prioritert, utvalgte organismer

er kontrollert eller utryddet, og det er innført tiltak for å kontrollere spredningsveier for å hindre introduksjon og etablering».

Når forskningen sier klart fra om treslag som har høy og svært høy økologisk risiko må første bud være å hindre enda mer introduksjon og etablering, slik Aichi-forpliktelsen lyder. Dette burde etter vår mening tilsi totalforbud mot alle slike treslag, der sitkagran og lutzgran er de mest brukte, men ikke de eneste. Det er derfor svært alvorlig når direktoratet ikke forstår alvoret og unnlater å ta inn over seg våre internasjonale forpliktelser.

Skogen er det økosystemet i Norge som er hardest skadet av lang tid med negativ påvirkning (Naturindeks 2020, NINA Rapport 1886). Det dokumenteres også gjennom at mange skogtyper er rødlistet (Artsdatabanken 2018), og at omkring halvparten av alle truede arter har skogen som leveområde (Artsdatabanken 2021). Fremmedartslisten (2018) inneholder mange økologiske høyrisiko treslag som miljømyndighetene nå legges opp til å fortsatt gjøre lovlig å plante ut i Norge. Naturvernforbundet mener dette kunnskapsgrunnlaget ikke gis anerkjennelse i høringsnotatet som ligger ved saken og utkast til ny forskrift.

Begrensning av spredning er viktig, men virker best når årsakene fjernes.

Miljødirektoratet sier at «den viktigste endringen sammenlignet med dagens forskrift er å legge et tydelig ansvar på skogeier. Skogeier skal holde kontroll med utenlandske treslag i den sonen hvor mesteparten av spredningen skjer, og ansvaret er uavhengig av når spredningen har skjedd. Dette vil tydeliggjøre skogeiers ansvar, og dermed øke innsatsen for å redusere negative virkninger av utenlandske treslag».

Faglig vet vi at dette ikkje lar seg gjøre. En begrensning på 100 meter er i tillegg alt for snever «ansvarssone» for å forhindre store endringer på lang sikt i naturen. Selv om det er relativt sett en mindre andel av frø som sprer seg fra fremmede trær og som etablerer seg mer enn 100 meter fra mortreet, så vil et jevnlig tilsig av frø over tid likevel føre til en betydelig etablering av fremmede treslag langt utenfor en slik «ansvarssone». Naturvernforbundet og andre har dokumentert dette med en rekke eksempler mange steder i Norge. Å akseptere at alt er greit utenfor 100 meter fra en bestand er å ignorere kunnskapen om spredning av fremmede treslag i norsk natur. I tillegg vil en slik ansvarsfraskrivelse utenfor «ansvarssona» gi utfordringer for naboeiendommer – hvem skal ta tak i etablering av fremmede treslag her? I bunn og grunn er dette et skrivebordsansvar som i praksis ikke vil forhindre massiv og ukontrollert spredning av disse artene i framtida. Her virker det som høringsnotat og forskrift i alt for stor grad tilpasses skogbruksinteressene. Viljen til å ta aktivt tak i problemet med fremmede arter er for dårlig og en manglende tidshorisont som med stor sannsynlighet vil kunne få katastrofale følger. Dette legger opp til at nye og etablerte plantasjer fortsatt skal fungere som «økologisk tidsinnstilte bomber», dvs aktive spredningscenter uten god nok kontroll, som kan endre natur og landskap i betydelig grad slik vi allerede ser en rekke steder langs kysten.

Forurenser må betale opprydding – også av gamle synder

At det er skognæringens selv som må ta ansvar for å rydde opp (dog foreslått kun innenfor en 100 m ansvarssone) skulle jo bare mangle. Det er jo en grunnleggende selvfølge at

det må være forurensers sitt ansvar å rydde opp. Denne endringen støtter Naturvernforbundet. Det er likevel store utfordringer med å knytte fremmede treslag som har spredd seg direkte tilbake til enkeltgrunneier siden det ofte kan være flere spredningskilder. Et alternativ i slike områder kan være å pålegge det lokale skogeierlaget, regionalt skogeierandelslag eller kommunens skogoppsyn ansvaret med aktivt å fjerne spredning. Dette er et omfattende og svært krevende arbeid. Dette må ikke begrenses til kun 100 meter fra potensielle kilder. Skognæringen må aktivt pålegges å fjerne all etablering av fremmede treslag utenfor eksisterende, eldre plantefelt – uavhengig av avstand. Naturvernforbundet vil særlig understreke at det må være forurensers plikt også å rydde opp i gamle synder, slik andre næringer er pålagt de siste tiårene.

Politiske argumenter

Naturvernforbundet reagerer på at høringsnotatet er næringspolitisk orientert. Et par eksempler her er:

Tabell 1 side 6 inneholder kun økonomisk målbare prissatte virkninger og blir således helt meningsløs når natur ikke prissettes. Tap av tømmerverdi er verken oppgitt i tidsperspektiv eller sammenliknet med bruk av naturlig tilhørende treslag.

s. 16. Figur to. denne gir inntrykk av at et alternativ med regulering av utsetting (høringsforslaget) gir ingen spredning mens et forbud mot utsetting gir massiv spredning av fremmede treslag. Dette er jo med all respekt å melde en direkte misvisende figur! Det er jo direkte feil å hevde at det er massiv spredning ut fra et felt som ikke har fremmede treslag! Figuren viser at det er mest spredning fra et felt som ikke har fremmede arter, mens det er minimal spredning ut fra et kontrollert felt med fremmede treslag. Dette er jo med all respekt tull!

Kommentarer til foreslåtte endringer

Forenklinger for saksbehandling for produksjon av juletrær

Når det gjelder juletreproduksjon er spredningsproblematikken langt mindre enn for tømmerproduksjon. Men utfordringen her kan være tilplanting av verdifulle slåtte- og beitemarker. For disse truede naturtypene er det flere steder mangelfulle registreringer av enkelte artsgrupper, som beitemarksopper. Vi er usikre på om overgangen fra søknadsplikt til meldeplikt vil fange opp denne utfordringen – i så fall vil innføring av meldeplikt kunne føre til økt naturtap. Også krav om avvirkning av plantasjer ved nedleggelse kan være en utfordring ved at enkelte plantefelt eller enkelttrær kan bli stående igjen som farlige spredningssenter. Slike kan også falle utenfor ved ansvarsoverføring ved eierskifte, og dermed risikeres det også i slike tilfeller at større og mindre spredningsenheter blir stående igjen i naturen. Vi kan ikke se at overvåking og sanksjonering er ivaretatt i slike tilfeller.

Utsetting av utenlandske treslag for tømmerproduksjon

Naturvernforbundet aksepterer **Alternativ 2:** Forbud mot utsetting av utenlandske treslag til tømmerproduksjon.

Dette er det eneste akseptable alternativet viss vi skal greie å bekjempe trusselen fra økologisk høyrisiko fremmede treslag i Norge. Alternativet må kombineres med en nasjonal strategi for å fjerne allerede eksisterende spredning. Det må også settes i gang med en planlagt utfasing av eksisterende plantasjer og erstatte disse plantasjene med naturlig

tilhørende treslag. Dette må suppleres med en aktiv restaurering av naturarealer som er sterkt negativt påvirket som følge av forurensing av fremmede treslag. Vi anser det som en selvfølge at skognæringen bidrar økonomisk til dette omfattende restaureringsarbeidet etter forurenser-betaler-prinsippet.

Klimaargumentet er ikke godt utredet Vi mener det er viktig å understreke at dagens kunnskapsgrunnlag ikke tilsier at bruk av fremmede treslag «...gir et større karbonlager i skog på lang sikt», slik det hevdes på side 3 i høringsdokumentet. Dette er en udokumentert påstand som vi gjenkjenner fra skognæringens argumentasjon. Vi synes det er forunderlig at denne påstanden har fått innpass i dette høringsdokumentet. At det i tillegg blir vektlagt som argument for å tillate ny utplanting av fremmede treslag er særdeles oppsiktsvekkende.

Sitat fra høringsbrevet: I klimaanalysen ser vi derfor på forskjellen i årlig opptak av CO₂ og i karbonlager mellom alternativ 1 og alternativ 2. Innenfor rammene av dette arbeidet har vi ikke hatt mulighet til å simulere effektene av de to alternativene. Analysen er videre forenklet ved at vi ikke tar direkte hensyn til biomassen som blir igjen i skogen etter hogst og endringer i jordkarbon. Vi har heller ikke vurdert effekten av substitusjon og at noe karbon vil bli lagret i langlevde produkter. Dersom et forbud mot utenlandske treslag fører til at det ikke plantes på ny etter hogst, og dersom arealet ikke gror igjen naturlig, vil arealet som hogges bli definert som avskoging iht. regelverket for netto null forpliktelsen.»

Denne påstanden er i strid med skogloven som sier at det skal tilplanteres etter hogst hvis det ikkje er andre viktige samfunnsinteresser som skal prioriteres. Det kan jo være for eksempel restaurering av verdifull natur. Men det normale alternativet er jo å tilplante med lokalt naturlige arter, furu, edelløvskog-arter og liknende.

Klimaargumentet mener vi dessutan er lite holdbart for å trekke så bastante konklusjoner om at bruk av fremmede arter gir et større karbonlager i skog på lang sikt. Det er særlig bruk av sitka og lutz langs kysten som skognæringen hevder gir økt karbonlager, da kun sett i forhold til tømmer over bakkenivå. Det er dette som langt frå er godt nok dokumentert og som direktoratet hevder «...gir et større karbonlager i skog på lang sikt». Å konkludere på et dårlig dokumentert grunnlag og generalisere med at dette gjelder alle «utenlandske treslag» framstår som svært tendensiøst. At arter som lerkearter, vrifuru o.a. også skal bidra mer enn andre naturlig tilhørende arter finnes det nok minimalt - om noe - forskning på, i alle fall ikkje noe forskning som er referert til i notatet. Påstanden framstår som framsatt av skognæringen og videreført ukritisk av direktoratet, noe som er direkte oppsiktsvekkende og politisk tendensiøst.

Kostnader: Videre ønsker vi å understreke at det i høringsdokumentet dras fram potensielle kostnader ved et forbud mot bruk av de mest skadelige fremmede treslagene, men samfunnskostnadene (som for naturmangfold, friluftsliv, landskapsverdier osv) ved en videreføring av bruken av disse treslagene er i liten grad adressert. Dette er besynderlig, og gjør at høringsdokumentet får en ideologisk slagside på bekostning av en mer grundig drøfting av det faktiske kunnskapsgrunnlaget.

Uavhengig kontroll, overvåking og sanksjoner: tillegg savner vi både et oppegående, næringsuavhengig og aktivt overvåkingssystem og et tydelig sanksjonsregime for å fjerne uønsket spredning. Alle våre erfaringer fra sør til nord, både langs kysten og i innlandet tilsier at det foregår massiv spredning av mange arter som er helt ute av kontroll. Skogeierne har plikt også i dag til å drive spredningskontroll, og har hatt det siden midt på 1990-tallet. Naturvernforbundet ser ingen steder, verken i notat eller forskrift at dette skal bli bedre nå enn før med det samme «frihet under ansvar-regimet». Når spredningskontroll har manglet i 30 år er det ingen ting i de foreliggende dokumentene som tilseier endringer. Naturvernforbundet har gitt en rekke innspill på dette og grundig dokumentert massiv og lang spredning. Våre innspill til blant annet til Artsdatabanken i forbindelse med Fremmedartsliste-arbeidet er god dokumentasjon av store utfordringer med mange arter. Denne problemstillingen adresseres ikke i høring eller i forskriften på en tilfredsstillende måte. Det må anses som en betydelig svakhet. Denne bekymringen er uavhengig av hvilket alternativ myndighetene lander på i endelig forskrift.

Argument om at nye løyver med oppryddingskrav gjør det mulig å hanke inn gamle synder er en god tanke. Vi synes det er underlig at inngangsbilletten for å rydde opp i gamle synder er at nye synder må gjøres først. Krav om opprydding av spredning kan med fordel innføres også med vårt forslag til forskriften om et totalforbud mot nyplanting. Forurensere skal likevel rydde opp etter seg (holde under kontroll), det sier også dagens regelverk. Samtidig er problemstillinger som å fjerne rømlinger på annen person grunn ikkje probelmatisert. Og kven skal avgjøre kven som er synderen viss det finnes fleire eiere med same art i nærområdet? Samtidsifg må jo fjerning foretas av alle rømlinger, ikkje bare de innenfor et alt for samlt «ansvarsområde» på 100 meter. Hvordan skal slikt arbeid dokumenteres? Hvordan skal det sanksjoneres om det ikkje blir gjort? Her finne Naturvernforbundet at det er svært uferdige vurderinger i høringsnotatet og at forskriften langt fra møter alle de praktiske og reelle problemstillingene som faktisk er knyttet til problemet med spredning av fremmede treslag.

- Å fjerne rømlinger på annan person sin grunn kan by på problem og er ikke tilstrekkelig vurdert eller gjort håndterbart.
- Man må gjøre dette på landskapsnivå, ikke bare 100 meter fra plantasjen
- Sidan det har vært plikt til å ha kontroll med rømlingar i minst 25 år, så bør vi få dokumentasjon på at dette har blitt gjort i stor stil de senere åra. Manglande dokumentasjon må anses som at det ikke finnes dokumentasjon på at dette er gjort og at disse forutsetningene om «frihet under ansvar» ikkje er holdbar. Det er direkte uansvarlig av miljøforvaltningen å videreføre et system som ikke er dokumentert at fungerer.